

Jemma já hausar

KLIPPEØEN

Nr. 3

Juli-August 2025

Årg. 84

Foto: Henning Wismann

Bautasten på toppen af Lille Bjerpegårdsbakke. Læs mere om disse og meget mere i Henning Wismann's artikel, om besøget i Bjerpegårdsbakkerne på side 16 og 17.

DE BORNHOLMSKE HJEMSTAVNSFORENINGER

København · Hillerød · Roskilde · Fyn · Jylland

HUSK AT MELDE ADRESSEÆNDRING. En hel del eksemplarer af Klippeøen kommer retur med ”adressaten ubekendt”. Postvæsenet finder ikke ny adresse, så det er vigtigt, at medlemmer melder adresseændring til foreningens kasserer.

Bornholmerforeningen for Hillerød og omegn

bornholmerforeningen-hillerød.dk

Formand: Jørgen Dam,
Hillerødvejen 9,
3480 Fredensborg,
mobil: 40637526,
Mail: jorgen.dam@mail.dk

Kasserer: Bente Jakobsen,
Rytterstien 2, 3400 Hillerød,
tlf. 5122 7452, mail:
bente-finn@jakobsen.mail.dk

Bornholmerforeningen for Roskilde og omegn

roskildebørnholmerforening.dk

Formand: Niels Jørgen Jørgensen,
Lundevej 2, 4030 Tune,
tlf. 6177 4856, mail: formand@
roskildebørnholmerforening.dk

Kasserer: Eskil Holm,
Mårhaven 3, 4000 Roskilde,
tlf. 2344 3698,
mail: eskil.holm@mail.dk

Bornholms Hjemstavnsforening 2000 (Jylland)

bornholmshjemstavn-jylland.dk

Formand: Poul-Erik Nilsson,
Plantagen 22, 8400 Ebeltoft,
tlf. 5130 9567,
mail: oebo48@mail.dk

Kasserer: Anette Havmøller
Bärtel, Vermundsvej 35,
8370 Hadsten, tlf. 2057 4622,
mail: njbahb@hotmail.com

Bornholms Hjemstavnsforening af 1942

bornholms-hjemstavnsforening-kbh.dk

Formand: Marianne Bay Hansen
Bygaden 53, Hellested,
4652 Hårlev, tlf. 2167 9348,
træffetid på tlf. kl. 16-19,
mail: mbh53@outlook.com

Kasserer: Bent Christiansen,
Sognevangen 2 A, Sengeløse,
2630 Taastrup, tlf. 2264 3604
mail: 1bent@c.dk

Poul Aalborg Hansen,
Bygaden 53, Hellested
4652 Hårlev, tlf. 2095 8526

Georg Mogensen,
Højstrupparken 35, 1.th.,
2625 Vallengård, tlf. 2667 0836
Poul Højegaard, Leen C.1. 2. sal,
dør 3, 2630 Høje Taastrup,
tlf. 4015 2889

Aase Jacobsen, Bogtrykkervej 41,
4.tv, 2400 Kbh. NV,
tlf. 2982 3914

Henning Rasmussen, Nyvej 87,
3.mf, 2620 Albertslund,
tlf. 2121 8598

Gyrithe Varachob,
Smakkegårdsvej 83, st. tv.
2820 Gentofte, tlf. 2810 8898

Kitt Gertin Pedersen
Vodroffslund 3. 1. tv.
1914 Frederiksberg, tlf. 3026 1859

Hjemstavnsforeningen Bornholmerklubben Fyn af 1982

www.bornholmerklubben-fyn.dk

Formand: Finn Mortensen,
Rosenvænget 6, 5540 Ullerslev,
tlf. 5184 9875, mail:
i_mortensen@hotmail.com

Kasserer: Rita Piil,
Kogvedvænget 9E,
5700 Svendborg, tlf. 2449 0175,
mail:
kasserer@bornholmerklubben-fyn.dk

Hjemstavnsbyen

hjemstavnsbyen-svaneke.dk

Formand:
Jørgen Dam, Hillerødvejen 9,
3480 Fredensborg,
mobil 4063 7526, mail:
formand@hjemstavnsbyen.dk

Administrator:
Hans-Jørn Green,
Solvej 39, 3330 Gørlose,
tlf. 3035 5025, mail:
adm@hjemstavnsbyen.dk

Kasserer: Kim Rohde Mogensen
Rødvig Alle 19,
2650 Hvidovre, tlf. 3131 3060,
mail: kass@hjemstavnsbyen.dk

Inspektør i Svaneke:
Lene Smidt, tlf. 2442 6296

Klippeøen

Ekspedition: Lilly Gertsen, Fuglehavevej 100, 2750 Ballerup,
hals.gertsen@gmail.com.

Ansvh. redaktør: Marianne Bay Hansen, Bygaden 53, Hellested,
4652 Hårlev, tlf. 2167 9348, mail: mbh53@outlook.com.

Produktion: Hakon Holm ApS, Rønne

KØBENHAVN

Bornholms Hjemstavnsforening af 1942
www.bornholms-hjemstavnsforening-kbh.dk

Generalforsamlingen d. 23. marts

Årets generalforsamling blev afholdt i foreningen, hvor 45 medlemmer var mødt op.

Formand Marianne Hansen bød velkommen, hvorefter vi mindedes de medlemmer, som var afgået ved døden. Herefter blev ordet givet til Erik Jensen, som blev valgt til dirigent, og han kunne oplyse, at generalforsamlingen var varslet rettidig.

Marianne berettede om hvad, der var sket i løbet af året: der var blevet afholdt 5 bankospil, holdt foredrag, afholdt musikarrangement,

og vores stiftelsesfest, hvor der var bornholmsk underholdning, samt at TV2/Bornholm havde været på besøg. Derudover berettede Marianne også om hvad der sker i hjemstavnsbyen.

Efter generalforsamlingen blev der serveret skipperlabskovs, pandekager med is og kaffe.

Vi fik også en ny bestyrelse, da Knud Sonne Løvgreen ikke ønskede genvalg. Vi takker Knud for den tid han deltog i bestyrelsen.

Den nye bestyrelse ser nu sådan ud:

Formand:

Marianne B. Hansen

Næstformand:

Poul Aalborg Hansen

Kasserer:

Bent Christensen

Sekretær:

Georg Mogensén

Bestyrelsesmedlemmer:

Gyrithe Varachob

Poul Højegaard

Aase Jacobsen

Henning Rasmussen

Kitt Gertin Pedersen

Suppleanter:

Claus L. Mogensen

Carlo Holm

Personerne på billedet: bagerst fra venstre side: Claus L. Mogensen - Henning Rasmussen - Gyrithe Varachob - Poul Højegaard - Poul Bay Hansen - Bent Christensen
Forreste række: Carlo Holm - Kitt Pedersen - Georg Mogensén - Marianne Bay Hansen - Aase Jacobsen.

Vi fik også ny udgiver af vores blad Klippeøen, som bliver trykt af: Hakon Holm ApS, Rønne.

Så modtager I ikke Klippeøen, vil vi gerne høre fra jer, da der er nogle medlemmer, som ikke har modtaget det forrige blad. I kan kontakte Lilly Gertsen på e-mail: hals.gertsen@gmail.com

Dødsfald

Gunhild Rasch Andreassen, Ballerup, født 19-12-2031 er stille sovet ind 25-04-2025.

Familien.

Ære være hendes minde.

Kommende arrangementer:

Se mere i blad nr. 4, som udkommer slut august.

JUNI

50 år, 1. juni: Micki Marker, Balle-rup. Født i Nexø.

75 år, 2. juni: Bente Jul Larsen, Herlev.

70 år, 6. juni: Anders Brandt Han-sen, København SV. Født i Ibsker.

75 år, 7. juni: Lisbeth Haagenzen, Bagsværd. Født i Rønne.

50 år, 8. juni: Jørn Peter Wehage-Carlsen, København N. Født i Knudsker.

70 år, 9. juni: Lars Niehues, Stub-bekøbing. Født i Rødovre.

75 år, 11. juni: Hanne Larsen, Skovlunde. Født i Vestermarie.

70 år, 11. juni: Karen Magrethe Nissen, Valby. Født i Rønne.

65 år, 11. juni: Marianne Bay Han-sen, Hårlev. Født i Nyker.

60 år, 12. juni: Niels Hansen, Birke-rød. Født i Ballerup.

70 år, 14. juni: Ulla Jensen, Vejle. Født i Vejle.

70 år, 16. juni: Helle Vibeke Andre-sen, Brønshøj. Født i Roskilde.

80 år, 16. juni: Hardy A. Larsen, Kokkedal.

85 år, 16. juni: John Nielsen, Kø-benhavn NV. Født i København.

40 år, 23. juni: Sofie Møller, Køben-havn N. Født i Hvidovre.

50 år, 25. juni: Jonas Müller, Frede-riksberg C. Født i Rønne.

30 år, 26. juni: Phillip Sture Win-nem Larsen, Nykøbing Sjælland. Født i Rødvig sogn.

75 år, 27. juni: Lise Hoffensetz, Fre-derikssund.

70 år, 28. juni: Birthe Larsen, Gre-ve. Født i Gudhjem.

JULI

65 år, 5. juli: Lill Britt Møller Preis-ler, Ålgårde. Født i Svaneke.

60 år, 7. juli: Marianne Evers, Kø-benhavn N. Født i Haderslev.

80 år, 9. juli: Flemming Thorsen, Frederiksberg. Født i Arnager.

80 år, 10. juli: Hans-Erik Kofoed, Bagsværd. Født i Rønne.

60 år, 13. juli: Pernille Bengtson, Brønshøj. Født i Brønshøj.

50 år, 13. juli: Diana Desdorf, Strø-by. Født i Køge.

80 år, 19 juli: Lene Jerichow, Kalund-borg.

80 år, 21. juli: Poul Anker Pedersen, Vanløse.

60 år, 22. juli: Karna Lyster Rasmus-sen, København NV. Født i Aaker.

70 år, 23. juli: Per Melnyk, Hvid-ovre. Født i Nexø.

70 år, 23. juli: Karsten Ahlquist, København N. Født i Brønshøj.

70 år, 25. juli: Stig Petersen, Hol-megaard. Født i Holmegaard.

75 år, 26. juli: Kirsten Fraenkel, Fa-rum. Født i København.

65 år, 26. juli: Birgitte Anker Mad-sen, Søborg. Født i Aakirkeby.

AUGUST

80 år, 1. august: Inger Beiter, Taa-strup. Født i Robbedale.

70 år, 1. august: Lene Kaalind-Jør-gensen, Frederiksberg.

75 år, 3 august: Karen Hedegaard Wingsted, Tistrup.

80 år, 5 august: Palle Raaschou, Dyssegård. Født Bodilsker sogn.

75 år, 11. august: Rikke Doller, Æreskøbing. født i Svaneke.

75 år, 12. august: Inger Nilsson, Fensmark. Født i Phillips sogn Amager.

60 år, 13. august: Karina Sveder-berg, Falkenberg Sverige. Født i Fal-kenberg.

75 år, 16. august: Karin Lund, Kø-benhavn Ø. Født i København.

90 år, 18. august: Oluf Christian-sen, Frederiksberg.

80 år, 19. august: Jytte Sonne, Fre-deriksberg. Født på Balka.

50 år, 21 august: Lise Moustgaard, Bagsværd. Født i Herlev.

80 år, 21. august: Viveca Sjøberg, Nivå. Født i Nexø.

70 år, 24. august: Lotte Lund, Lille Skensved. Født i Svaneke.

75 år, 27. august: Melisa Boye Lo-renzen, København K. Opvokset i Svaneke.

Nye medlemmer

Velkommen til følgende:

Michael Andersen, Sundby Amager
Lotte Førsteliin, København S

Klaus Loving, Bagsværd
Karharina og Per Michael
Lauersen, Humlebæk

Lene Kofod, Brønshøj
Stig Petersen, Holmegaard
Susanne Te-Shu Chang, Brønshøj
Tine Schrøter, København V
Birthe Thiesen, Gentofte

Ellen Reftsdal, Oslo
Tommy Magaard Lund,
København N
Jan Pihl, Husøysund, Norge
Birthe Wilhelmsen, Korsør
Inga Fruergaard Schrøder, Dragør
Lars Grunwald, København SV
Anne-Sofie Alsbjörn, København K
Per Georg Larsen, Dragør
Lena Lundt, København SV
Pia Engberg Lundt, Frederiksberg

KONTINGENT 2025

Medlemskontingent 275.00 • Pensionister 175.00

Hvis du er i tvivl om du har betalt kontingent, send gerne en mail, så det er i orden til: 1.bent@c.dk

Rykkere er på vej, hvor der kommer 50 kr. på i gebyr, indbetalingsmulig-heder kontonr. 2112-7554606061 eller mobilepay 686820. Er der spørgs-mål, er du meget velkommen til at kontakte kasserer Bent Christiansen.

ROSKILDE

Bornholmerforeningen for Roskilde og Omegn

www.roskildebørnholmerforening.dk

En herlig musikalsk eftermiddag

Søndag den 6. april 2025 havde vi en hyggelig eftermiddag, hvor vi havde besøg af Leif Sonne Hansen fra Rønne. Leif har fra han var 8 år spillet harmonika, og udover sit arbejde på slagteriet på Bornholm har Leif spillet til et utal af fester på øen. Så Leif er nærmest "verdensberømt" på Bornholm. Leif har spillet både alene, men også sammen med andre musikere igennem årene, ligesom han også i en periode var med i "Harmonikahorrana".

Vi fik sunget en del bornholmske sange fra sangbogen både før og efter kaffen – og nogle sange var lidt sværere at synge end andre. Vi fandt da også nogle ikke bornholmske sange i sangbogen, og så havde Leif heldigvis et lille potpourri med, hvor vi alle kunne være med.

Stor tak til Leif for en herlig eftermiddag.

Så bowler vi igen - lørdag 30. august

Denne eftermiddag dyster vi med bowling-kuglerne. Alle er meget velkommen, både de trænede og alle vi andre, der ikke bowler så ofte.

Vi mødes i City Bowling, Roskilde, Ros Have 16 i Roskilde kl. 14.00, hvorefter vi skifter til bowling-sko, så vi er klar ved banerne kl. 14.30.

Efter 1 times spil står kaffe og kage klar – alt dette for kun 50 kr. pr. deltager.

Tilmelding til Eskil, tlf. 2344 3698, gerne inden 24. august. MobilePay: 2978KM

Der er gratis parkering i P-huset i 2 timer, men husk at hente en P-billet ved indgangen til indkøbscentret.

Reserver også søndag 5. oktober: Ingrid Kofod Larsen, og Bornholmermad: lørdag 29. november.

Kontingent

Kasserer Eskil oplyser, at enkelte ikke har betalt familie-kontingent for 2025 på kr. 250.- Benyt MobilePay 2978KM eller bankkonto 1551-1529579 samt gerne medlemsnummer – tak.

Bestyrelsen ønsker alle en rigtig god sommer.

Fødselsdage

Vi ønsker tillykke til:

Yvonne Bonde, Tune,
70 år den 19. juli.
Susanne Horn, Solrød,
75 år den 29. juli.
Jytte Cordua, Roskilde,
80 år den 16. august.
Michael Holst Esmann, Slagelse,
65 år den 21. august.
Bente Rømer, Stege,
80 år den 29. august.

Zen-garden i regnjejr

Sidste arrangement inden sommerferien var søndag 25. maj. Målet var den smukke Zen-garden i Vedde ved Stenlille. Vejr-guderne var bare ikke med os denne dag, men til gengæld beundrede vi de fantastiske rhododendron i haven i den stille regn.

Derfor blev det medbragte smørrebrød indtaget indendørs, inden vi i små grupper vandrede rundt i haven. Enkelte hvide rhododendron var afblomstret, men rigtig mange stod i den flotteste blomstring –

som vist på billedet. Nyt var også havens akvarium med enormt store karper, ligesom i Tivoli-søen. Efter denne smukke rundtur blev serveret kaffe og hjemmebagt mazarinkage. Zen-garden er virkelig et besøg værd. Denne flotte botaniske have blev anlagt i 1975 og årene derefter – det er virkelig imponerende – også de 2 vandfald.

Måske var det regnjejret, der var medvirkende til, at tilslutningen kun var på 16 deltagere, men en dejlig søndag eftermiddag blev det alligevel.

HILLERØD

Bornholmerforeningen for Hillerød og Omegn

www.bornholmerforeningen-hillerød.dk

Tur til Holmens Kirke

På en dejlig forårsdag den 27. marts var 56 medlemmer draget til København til en rundtur i Holmens Kirke. Kirkens organist, bornholmeren Jakob Lorentzen, havde sammensat et program hvor vi både fik orgelmusik, sang, rundvisning, kaffe og nogle sange med Jacob på flygelet. Vi fik også hilst på Tordenskjold og Jacob W. Gade,

som residerer i kirken i deres flotte sarkofag, blandt mange flere.

Holmens kirke er en spændende del af den danske historie. Den praktisk anlagte konge Christian IV besluttede at Bremerholms tidligere ankersmedje fra 1562-63 skulle indrettes til kirke. Smedjen blev taget i brug som kirke den 5. september 1619. Den har siden da

fungeret som sognekirke og kirke for søværnet og kongehuset. Alt dette fortalte Jacob om, og meget mere.

Det blev en rigtig flot rundvisning og alle medlemmer var meget glade og tilfredse med Jacob og turen i kirken.

Vi sender en tak til Jakob for den spændende dag.

Jakob Lorentzen.

Fødselsdage

Vi ønsker hjertelig tillykke med den runde dag.

85 år 21/7, Ellen Kruse, Stengårdsalle 10, Nødebo, Fredensborg

80 år 23/7, Bente Vyff, Rødkløvervej 18, Hillerød

75 år 28/7, Bitte Nisbeth, Mariehøj 108, Nivå

65 år 22/7, Ronald Seerup, Bøgevej 12, Hillerød

85 år 13/8, Finn Jakobsen, Rytterstien 2, Hillerød

80 år 20/8, Erik Munk Cordua, Dalhaven 18, Stenløse

80 år 21/8, Line Jakobsen, Gl. Holmegårdsvej 27 st.tv. Hillerød

80 år 30/8, Ole Laursen Vig, Bavneager 139, Gilleleje

75 år 21/8, Christian Jensen, Østervang 137, Hillerød

70 år 13/8, Gert Grønvall, Slænbakken 12, Hillerød

70 år 25/8, Susie Eliasson, Bakkebjerg 9, 3390 Hundested

70 år 28/8, Ulla Schmidt, Sabroesvej 15 B, Helsingør

65 år 10/8, Jane Kofoed Damm, Kurreholmvej 36, Gørøse

Generalforsamling

Den 16. marts afholdt vi årets generalforsamling. Vi var næsten 60 medlemmer forsamlet, og generalforsamlingen forløb i god ro og orden.

Vi sagde tak til Hasse Thornberg, som ikke ønskede genvalg og hjertelig velkommen til Lillan Brandt, som blev nyvalgt.

Se formandens beretning og referat på vores hjemmeside.

Forfatter Pernille Boelskov

Efter generalforsamlingen og smørrebrød havde vi fornøjelsen af at høre Pernille Boelskov fortælle om steder på Bornholm, hvor der er foregået mord. Altså i krimi bøger. Pernille har selv skrevet nogen af dem. Det blev et fornøjeligt indblik i hendes forfatterarbejde og 'gensyn'

med de steder på øen, vi alle kender så godt. I fremtiden bliver udflugten til Levka sikkert præget af det gys, man som læser har oplevet. Mange medlemmer benyttede lejligheden til at købe en god krimi og stille spørgsmål til Pernille.

Pernille bor i Hasle.

Velkommen til nye medlemmer

Vi byder hjertelig velkommen til nye medlemmer.

Ingrid Dreholm, Enghavegårdsvej 58, Hillerød

30.000 druknede

Den 21. september skal vi høre et foredrag om de (måske) 30.000 mennesker, som druknede, da russerne sænkede skibe med flygtninge ved krigens afslutning.

For hvad skete der egentlig den 9. maj 1945, hvor en tysk flygtningekonvoj ifølge øjenvitendeberetninger angiveligt blev angrebet af

sovjetiske bombefly i havet ud for Christiansø?

Det mysterium har journalisterne Anna Hjorth og Kirstine Christensen sat sig for at afklare. I syv måneder har de undersøgt mysteriet ved Christiansø.

"Vi har jo selvfølgelig forsøgt at finde nogle spor, som ikke har været fremme før. Nogle beviser har man ikke fundet før, så derfor har vi også søgt andre steder end Danmark."

Det foregår naturligvis kl. 14.00 i Grønnegadecentret, Grønnegade 15 i Hillerød. Kaffen koster kr. 60 for medlemmer og kr. 75 for øvrige. Vi vil gerne have tilmelding til Bente Jakobsen senest den 12. september. Tlf.: 51227452, e-mail: bente-finn@jakobsen.mail.dk

Østersøens gåder – ekko fra dybet

Den 27. august har vi arrangeret et besøg på Søfartsmuseet i Helsingør. Anledningen er en spændende udstilling, der handler om Østersøen, og det er jo også en del af Bornholm.

Østersøen rummer over hundrede tusinde skibsvrag, som er sunket i forskellige perioder. Takket være det unikke miljø i Østersøen er vrage usædvanligt velbevarede. Disse spøgelsesskibe, der stadig har deres navigationsudstyr, redningsbåde og last fra fortiden, gemmer på fascinerende fund som champagne, porcelæn og soldaterbælter.

Kl. 10.45 mødetid ved nedgangen til Søfartsmuseet i Helsingør, ved siden af Kulturværftet.

Kl. 11.00 får vi 50 minutters rundvisning kun for os.

Kl. 13.00 går vi fra museet til Borgerkroen. Ca. 15 minutters gang.

Kl. 13.15 får vi serveret 3 stk. smørrebrød og en øl eller vand.

Samlet pris for hele arrangementet er kr. 325,- som betales ved tilmelding.

Der er kun plads til 25 deltagere, så der gælder 'først til mølle'.

Museum og Borgerkroen ligger tæt på Helsingør station.

Bindende tilmelding til Bente Jakobsen, senest den 15. juli.

Tlf.: 51227452, e-mail: bente-finn@jakobsen.mail.dk

12. oktober

Vi skal vi høre mere om skibe der er strandet ved Bornholm. Mere om denne begivenhed i næste nummer.

FYN

**Hjemstavnsforeningen
Bornholmerklubben Fyn af 1982**
www.bornholmerklubben-fyn.dk

Genvalg og atter genvalg

Fredag den 21. marts var dagen for vores traditionelle generalforsamling med gule ærter. Aftenen startede med spisning af gule ærter eller gullaschsuppe, alt efter hvad ens smagsløg var mest interesseret i. Som sædvanlig var der stor interesse for de gule ærter, da mange af vores medlemmer giver udtryk for, at de kun får denne spise den ene gang om året.

Derefter gik vi over til selve generalforsamlingen, der igen i år forløb fredeligt. Bjarne Rohde blev valgt til dirigent, og formanden aflagde beretning, som blev enstemmigt vedtaget. Beretningen kan læses på vores hjemmeside. I beretningen blev vores afholdte arrangementer samt næste års arrangementer omtalt, der blev fortalt om "Klippeøen", om bestyrelsesmøder mm, og der blev sagt tak til alle, der er med til at få

Bornholmerklubben Fyn til at fungere. Som næste punkt fremlagde kassereren regnskabet, som viste et mindre underskud for året 2024. Der er dog stadig penge i kassen, så også regnskabet blev godkendt.

Der var ingen indkomne forslag fra medlemmerne, så vi kunne gå videre til valg af bestyrelsesmedlemmer, hvor det alene blev til genvalg af dem, der var på valg, nemlig Finn Mortensen, Rita Piil og Lene Yde-Madsen samt suppleant Palle Dahl. Som ny bilagskontrollant blev Eva Fatum valgt i stedet for Claus Møller, der ikke ønskede genvalg, mens Bjarne Rohde blev genvalgt som suppleant for bilagskontrollanten.

Bestyrelsen foreslog derefter en kontingentforhøjelse fra de nuværende 175 kr. til 225 kr. Dette forslag blev vedtaget. Stigningen skyldes først og fremmest udgifter

til "Klippeøen", som der i øvrigt var udpræget stemning for skulle fortsætte med at udkomme som papirudgave.

Der var ikke de store drøftelser under punktet eventuelt, så dirigent og formand kunne ret hurtigt slutte generalforsamlingen af.

Snart blev kaffen og de fine pandekager med is indtaget, og aftenen fortsatte med hyggesnak samt lotteri, som folk altid går meget op i. Det er jo med til at give klubben lidt indtægter ud over kontingenter.

Aftenen sluttede med en bornholmsk sang, inden folk takkede af, og bestyrelsen lige konstituerede sig med Finn Mortensen som formand, Gurli Grønnegaard som næstformand, Rita Piil som kasserer, Lene Yde-Madsen som sekretær og Jørgen Løw Rasmussen som all round-medlem.

Bestyrelsen inklusive aftenens dirigent, Bjarne Rohde. Fra venstre: Rita Piil, Lene Yde-Madsen, Bjarne Rohde, Finn Mortensen. Bagved: Jørgen Løw Rasmussen og Gurli Grønnegaard.

Galleri Knadring med grill

Søndag den 31. august laver vi et arrangement, hvor vi først skal kigge på og høre noget om Galleri Knadring på Helnæs. Derefter laver vi vores sædvanlige sommergrillarrangement sammesteds. Turen foregår i egne biler. Hvis man ikke selv har mulighed for at køre, kan man prøve at høre ved tilmelding, om der er mulighed for kørelejlighed.

rummer både malerier, keramik, skulpturer, glas, multikunst mm., og der er også særudstillinger med forskellige skiftende kunstnere. Men alt det vil vi høre mere om efter kaffen, og mens vi bagefter får en rundvisning i galleriet. Arne og Doris vil nok også fortælle, hvorfor galleriet hedder Knadring, og hvordan galleriet i det hele taget opstod.

Udsigt fra Bobakkerne mod dæmningen til Helnæs.

Dagens program:

Kl. 13.30 mødes vi i Bobakkerne, der ligger lige efter at man er nået i land på Helnæs efter at have kørt over dæmningen. Her er en P-plads, hvor vi holder ind, og de, der har lyst, kan gå den korte tur op i bakkerne for at nyde udsigten ud over dæmningen til Helnæs samt det omkringliggende landskab.

Herefter kører vi til Galleri Knadring, Helnæs Byvej 20, 5631 Ebberup, hvor ejerne, Arne og Doris Pihl tager imod med en kop kaffe med hjemmebak. Arne er bornholmer, men har boet på Fyn i mange år. Arne og Doris har siden 2020 drevet galleri fra deres ejendom Langager efter at have samlet på kunst i mange år. Galleriet

Læs evt. mere på:

www.galleriknadring.dk

Sidst på eftermiddagen tænder bestyrelsen op i grillen, så vi kan få stillet sulten. Bestyrelsen sørger for kartoffelsalat, salat og flutes, mens I selv skal medbringe kød til grillen. Medbring også tallerkener og bestik. Drikkelse kan købes.

Derefter er der hyggesnak og måske et ekstra kig på galleriet.

Prisen for arrangementet er 50 kr. pr person, som bedes indbetalt på MobilePay nr. 271866 eller på konto nr. 3914 0001705563. Husk at skrive navn og arrangement. Sidste tilmelding den 22. august til Gurli Grønnegaard, tlf. 2261 6705 eller Rita Piil tlf. 2449 0175.

Arrangementer resten af året:

Fredag den 10. oktober:
Besøg af sprogforsker
Alex Speed Kjeldsen

Søndag den 7. december:
Julefrokost

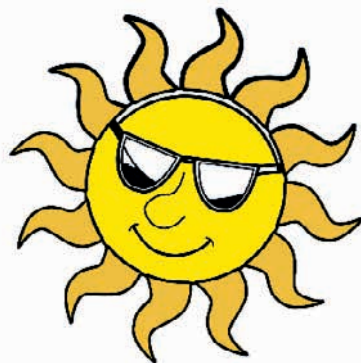
Fødselsdage

70 år den 6. juli:
John Yde Madsen, Fjordvej 83,
5330 Munkebo.

75 år den 31. juli:
Carl Aage Samuelson, Lihme
Møllevvej 7, 7183 Randbøl.

50 år den 2. august:
Bo Holst Hansen, Solbakken
617, 5330 Munkebo.

75 år den 25. august:
Rita Piil, Kogtvedvænget 9 E,
5700 Svendborg.

**Alle vore medlemmer
ønskes
en rigtig god sommer.**

JYLLAND

Bornholms Hjemstavnforening 2000

www.bornholmshjemstavn-jylland.dk

Jubilæums-udflugt 1. juni

Februar måned var det 25 år siden, at foreningen blev stiftet. Vi fik ikke markeret 20-året på grund af Covid19, men nu skulle det være. Jubilæet fejrede vi ved at tage på udflugt med bus, tog og skib i det midt/østjyske med start og slut i Mariager. En udflugt, som foreningen – med stor tilslutning – også havde på programmet i 2004. Vi var noget spændte på, hvor mange,

karbonader med tilbehør. Der blev også tid til at synge en sang. Fra Café K gik vi den korte tur til anløbspladsen, hvorfra vi gik ombord på "Svanen". Og så sejlede vi i silende regn og roligt tempo langs Mariager fjord til Mariager – en tur på lidt over en time. Ombord drak vi kaffe og spiste hjemmebagt kage (medbragt af 2 fra bestyrelsen). Trods megen regn og tordenvejr

Øvrige arrangementer

Næste gang vi kan være sammen, bliver lørdag d. 9. august, hvor vi mødes i Ebeltoft kl. 14.00. Adressen er: Plantagen 22, 8400 Ebeltoft. Intet er endnu aftalt, men tanken var at køre videre herfra for at se/besøge et sted i – eller i nærheden af Ebeltoft. Og på et tidspunkt vende tilbage for bl.a. at grille og spise sammen. Et mere beskrivende program og yderligere information vil fremgå af hjemmesiden.

Fødselsdage

I juni måned kunne vi ønske tillykke med fødselsdagen til:

Lene Jensen i Aakirkeby med 60 år, født i Klemensker.

Preben Hansen i Hammel med 75 år, født i Vestermarie.

Juli måned er der ingen, der "run-der".

I august ønsker vi tillykke til:

Claus Nordahn Sonne i Århus med 60 år, født i Nexø.

Lene Laursen i Malling med 70 år.

Knud Andersen i Rødekro med 75 år, født i Allinge.

Dødsfald

Sigfred Hansen, født i Klemensker og mangeårigt medlem, døde marts måned, kort tid efter sin 90-års fødselsdag.

Æret være hans minde.

God sommer

Vi ønsker alle en fortsat god og glad sommer med megen sol og varme.

Udflugts-deltagerne på Handest Station.

der havde lyst til at deltage denne gang. Det blev til 23. Efter en kort velkomst satte vi os til rette i venterantoget for at køre ad jernbanen fra Mariager til Handest Station. Inden afgang fik vi et glas ASTI og et stykke kransekage. Efter et kort ophold i Handest blev vi hentet af en bus, som bragte os videre til Hobro. Her drog vi ind på Café K, hvor vi spiste – ikke typisk sommermad, men mættende – kalve-

var vi så heldige, at vi var i tørvejr hver gang det var værst. Og alle steder – i tog, bus, på Café, og ombord – var der rig mulighed for at tale sammen på kryds og tværs. Der blev udvekslet minder og historier fra dengang og senere i tilværelsen. Det var så hyggeligt, og blev, som forventet, en anderledes og mere begivenhedsrig oplevelse, end hvis vi havde fejret de 25 år ved besøg på en restaurant.

Også store investeringer for 150 år siden

Af Erik Jensen

Rønne havn er nu i gang med 4. etape af den store udbygning af havnen. De første to etaper drejede sig om udbygning af havnen mod syd for at kunne modtage vindmøller til udskibning. Etape 3 betød en rydning af bygningerne i den gamle fiskerihavn og opfyldning af bassinet. Dette gav et samlet areal på 100.000 m² eller 19 tønder land. Nu kan man så tilbyde plads på havnen til to vindmølleprojekter samtidig.

4. etape er en udbygning af den nordlige del af havnen, som er beregnet til krydstogtskibe.

Det omfattende arbejde med havnen sker i 150-året for det store udvidelsesprojekt, som gjorde Rønne havn til en stor, moderne havn. Med ingeniør Hans Zahrtmann i spidsen skabtes den store inderhavn og søndre mole, som kunne tilfredsstille bl.a. 1866-Selskabets behov og kaolinfabrikken. I 1871 og 1874 fik de to kaolinværker øst for Rønne nyt udstyr til at frasortere kvarts og andre skadelige korn med, så man nu kunne bruge kaolinen til papirfremstilling. Og i 1873 havde man oprettet "Kaolin-Industri-Aktieselskabet". I disse år kom mange svenskere til Bornholm for at arbejde, og der var således en stor svensk arbejdsstyrke i gang med havneudvidelsen. Sidst i juli 1875 nedlagde 30 af svenskerne arbejdet. Avisen fortalte, at de var utilfredse med kun at få 2 kr. og 33 øre om dagen for det hårde arbejde. Nogle dage senere genoptog de arbejdet, og avisen måtte korrigere oplysninger. Svenskerne fik godt 3 kroner om dagen.

Som i dag lånte havnen eller rettere kommunen penge til det store projekt, og i 1880 havde man en gæld på 250.000 kr.

Det var dog ikke kun i Rønne, der var gang i udviklingen inden for havne- og transportområdet. I Hasle var man også i gang med et større havnebyggeri, i Allinge arbejdede man hårdt på at skaffe penge til en større istandsættelse af havnen, og i Gudhjem byggede man i 1876 en anlægsbro for dampskibe uden for havnemundingen. I årene 1874-77 blev Svaneke havn udbygget til sin nuværende udformning med 3 bassiner.

placeres, ødelagde planen. Mens man i 1875 byggede havne på fuld kraft, blev der også sat fokus på en anden stor trafikinvestering. Et møde om at bygge en jernbane fra Rønne via Nexø til Svaneke samlede fulde huse i Åkirkeby, og fra alle sider var der tilslutning. Der blev nedsat et udvalg til at forberede sagen, men længere kom man ikke. Der gik yderligere 25 år, inden det bornholmske tog kom på skinner.

*Fra udgravningen til havneudvidelse i 1875. Fotograf G. Stöckel.
Foto: Bornholms Museum*

I Nexø var der i disse år stor enighed om behovet for en havneudbygning, men man kunne ikke blive enige om, hvor den nye havn skulle placeres. Først efter et par år blev man enige om at etablere den nordlige del af den havn, som kendes i dag.

I de efterfølgende år forsøgte såvel Rønne som Nexø at få staten til at finansiere en endnu større havneudvidelse for at gøre deres havne til nødhavn i Østersøen. I Rønne fik man udarbejdet et projekt, som stod til at koste 3,5 mio. kr., men det blev aldrig realiseret. I sin Rønnebog fra 1959 skriver den tidligere borgmester Niels Nielsen, at bornholmernes indbyrdes strid om, hvor den store tilflugthavn skulle

Også i jernbanesagen var der store uenigheder mellem Rønne og Nexø, og den store modstand mod togplanerne, som kom til udtryk i Nexø, hang bl.a. sammen med en anden stor nyskabelse. Det var oprettelsen af det Østbornholmske Dampskibsselskab. Selskabet oprettede sejlads på ruten Nexø-Svaneke-Gudhjem-Allinge-Hasle-København og retur i 1876, og man ønskede ingen konkurrence fra en jernbane. I hvert fald ville man ikke betale til anlæggelsen af en jernbane.

Der kom alligevel en jernbane. For 125 år siden – i december 1900 – blev banen indviet, og de to skibsruter og jernbanen levede fint sammen de næste 68 år.

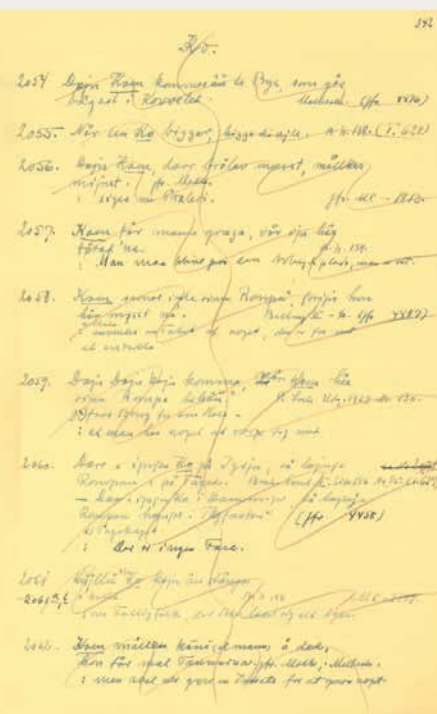
Ortoi om kjör, tjyra å folk

Af Alex Speed Kjeldsen

I det seneste nummer af Klippe-øen så vi nærmere på en særlig type bornholmske ordsprog eller ortoi, nemlig wellerismerne. I dette nummer fortsætter vi behandlingen af bornholmske ordsprog, men i stedet for at fokusere på en bestemt type, retter vi fokus mod et bestemt emne, nemlig køerne. De er ganske godt repræsenterede i den store samling af ortoi, som Hans Johansen (1877-1954) indsamlede gennem 60 år (se Figur 1).

Selvom min egen erfaring med at passe køer begrænser sig til et to måneder langt ophold på en gård på Island for omtrent 25 år siden, kan jeg skrive under på følgende udsagn:

- *Hajn, der hår ko, hår ijnnen ro.*

Figur 1: En side fra Kantor Johansens (1877-1954) store samling af omtrent 14.000 bornholmske ordsprog og talemåder.

Der er altid noget at gøre, og ikke mindst malkningen tager tid. Til gengæld er det jo også i kraft af den, at vi får adgang til de mange herligheder, som kan laves af mælken. Det er derfor ikke underligt, at koens evne til at give mælk er omdrejningspunktet i flere ordsprog og talemåder. Det hedder fx:

- *Va dåuer 'ed a koen molkar, når hon vælter kjitan* (om den, der bruger sine evner til unytte). Man kan også sige: *De nöttar ønte å molka koen, når ejn spjller milken.*
- *Koen molkar ønte mera, båra for ded a kjitan e stor* (man kan ikke gribe ind i naturens orden).
- *Hajn kajn forstå å molka koen* (han har misbrugt en andens tilid).
- *Hajn e en go molkeko* (om den, der lader sig udnytte).
- *Ejn ska'nte molka koen te blos* (ikke være ublu; ikke udsuge folk; ikke pålægge dem at gøre noget, de ikke magter).
- *Koen molkar kuns/mænn å ded, hon får mæl tennarna* (man skal selv gøre en indsats for at opnå noget). Man kan også blot sige: *Koen molkar gjennem tennarna.*
- *Dæjn swårta koen gjer åu vid milk* (det kommer ikke an på udseendet).
- *Dæjn koen, der brölar mæst, molkar mijnst* (om praleri).
- *Å molka dæjn blå koen* (blande vand i mælken; bruges også om at fange fisk).

I ordsprogene og talemåderne skildres koen imidlertid også som andet end giver af mælk. I flere af dem kredses der om den som mindre begavet, som uelegant eller knap så beleven. Det hedder blandt andet:

- *Hajn har lie så go forstann, som dæjn koen, der står å gloer på en vannmølla.*

- *Å stå å glo som en ko på ejn römål-der port* (at være uforstående, forundret).
- *Hajn e lie så gjesvassier* [beleven] *som en ko!*
- *Hajn e letter som dæjn fåulijn, ejn kajler koen* (om den, der er sen i vendingen).

Som på rigsdansk kan man tale om, at der ikke er nogen ko på isen, men udsagnet kan også udvides ved at sige:

- *Dær e ijnnen ko på izijn, så læjnne rompan e på tåged.*

Eller med en anden variant:

- *Dær e ijnnen ko i dammijn, så læjnne rompan hæjner i tågfestan.*

Koen (og tyren) indgår også i en række ordsprog, der fokuserer på lysten til det modsatte køn. Fx hedder det:

- *Hon e som ko ætte tjyr* (hun er altså 'karagaln').
- *Hajn e som tjyr ætte ko* (han er altså 'sjörtagalijn').
- *"Ded e mæjneskelit", så konn, då koen hon va tjyragaln.*

Mere overført kan 'tjyragaln' bruges om en vanskelig situation, når man siger:

- *Nu e hon forladelforlaske mai tjyragaln!*

I det hele taget er der tale om overført brug i mange af ordsprogene og talemåderne, som i virkeligheden sigter på mennesker eller andre forhold. Det har vi allerede set flere eksempler på, og det er også tilfældet i de følgende:

- *Dær e flera brågua kjör ijn præstens* (andre har mage til).
- *Ded e ønte dæjn bæsta koen, der kommer i saltarakåred* (man skiller sig først af med det ringeste).
- *Di e som to rö kjör* (de er altid

enige, holder altid sammen). Man kan også sige: *Di rö kjörna stikka ömmer håuden sammen.*

- *Hår ejn båna koen, får ejn nokk klawnijn* (har man blot det vigtigste, får man nok resten).
- *Dæjn koen, hon ska hå et lånt töreslaw* (om den arbejdsivrige).
- *Kallijn lær å koen.*
- *Kujllu* [hornløs] *ko kajn åu stånga* (om fattigfolk, der ikke lader sig alt byde).
- *Kujllu ko e rappast te å stånga* (om trættekære).
- *Dæjn koen kommer åu te bys, som går bågærst i kovveled.*
- *Når én ko bizzar, bizza di ajle.*
- *Koen får mæn græza, vår ejn hår törad 'na* (man må blive, hvor man er sat).
- *Koen sawnar önte sin rompa, förrijn hon hår möst 'na* (om tabet af noget, der er for sent at erstatte).
- *Dæjn dæjn kajn komma, når koen hår sin rompa behåu* (at man har noget at forsvare sig med).
- *Gammel ko håusar önte, a hon hår vad kall* (de ældre glemmer, hvorledes de selv var, da de var børn; siges også om den, der har glemt, at han er kommet af ringe stand).
- *Koen brölar mæn for sit æda* (om den, der kun har sans for legemlig føde).
- *Ejn kajn driva en ko te oljan* [vandtruget], *mæn önte nö 'na te å drikka.*

Det sidste spiller jo på, at koen kan være et ganske egenrådigt dyr, hvilket går igen i det følgende (rimede) ordsprog:

- *Ko, so å kvijnna e önte nömma å twijnna.*

Men køerne kan såmænd bruges i kommentarer i flere andre situationer. Er en mand meget lille, kan man ironisk sige om ham:

- *Hajn e så stor, a hajn kajn stå på en kjita å kjössa/slikka koen i rawen.*

Pladsen tillader ikke meget mere, så lad os runde af med en lille gåde:

- "Hår du nån tid sett en ko me håud i bæggje ænna?" – "Naj!" – "Så hår du altså allri sett en ko å kalla!"

Historie om de bornholmske hjemstavnsforeninger

Tekst og foto Flemming Vibe

Bornholms Hjemstavnsforening for Helsingør og Omegn lukkede med udgangen af 2024 og er kommet på museum. Bestyrelsen havde gennem et par år arbejdet intenst på at få nye og yngre bestyrelsesmedlemmer – men nej, ingen meldte sig. Den planlagte 75-års jubilæumsfest den 17. november 2024 blev derfor til et øfrøl – og foreningen lukkede. Som medlem siden 1972 og

formand i årene 1981 – 1993 deltog jeg selvfølgelig. Under spisningen fik jeg en hyggesnak med formand Vibeke og spurgte: "Hvad med fanen, dirigentklokken o. s. v.?"

Ja – og så slog tanken mig: Udstilling på Bornholms Tekniske Samling, hvor jeg er aktiv.

I vinteren nærlæste jeg Bornholms Tidende og flere foreningers hjemmesider. Med det materiale har jeg skrevet en slags "fakta boks" – en kort historie om de bornholmske hjemstavnsforeninger fra 1941 til 2000.

Jeg har talt til 16-17 foreninger, hvortil kommer fælles aktiviteter som "Klippeøen", Bornholms Hjælpefond, Hjemstavnsbyen, Bornholmernes Husfond og Biblioteket. Så har der været hædersbevisningerne "Den gyldne Bornholmer" og "Ællestinjarin".

Effekterne fra Helsingør, lidt fra København, som jeg fik af Carlo Petersen og en tallerken fra Hjemstavnsbyen ses i udstillingen, men selv synes jeg, at mappen er det vigtigste. Scrapbøgerne fra Helsingør har vi også,

men dem skal man spørge kustoder om at låne – de ligger i disken ved "Thies på Torvet", hvis kustoden skulle have glemt det.

Udstilling og historien kan nu ses på Bornholms Tekniske Samling, og jeg håber billederne kan lokke nogen til at besøge stedet, hvor vi passer på fortiden for eftertiden.

PS: Flere af jer har set bøgerne Russerne på Bornholm. I anden del er der på den første billedside russere på en lastbil, reg. nr. J1640 – den står i Samlingen.

Det stod i Klippeøen

Ved Flemming Thorsen

Foreningens første formand, Ove Jørgensen, havde i starten en del indlæg i vores nye blad. Her er en af de første, omhandlende et møde med en bornholmer i New York:

En Bornholmer.

Da jeg som Ungkarl sejlede paa New York med de danske Amerikabaade, kom jeg for første Gang i Kontakt med en Yankee-Bornholmer. Det var i en Sporvogn, han stod, og da han paa mit radbrækkede Engelsk straks hørte, jeg var Dansker, blev han ét stort Smil. Paa mindre end 5 Min., mens Sporvognen hastede ud mod Bronx, havde han faaet alle de Oplysninger ud af mig, som interesserede ham, og saa kørte han los om sig selv. Født paa Nordlandet, ikke været hjemme i 26 Aar, gift med en Irlænder, der gavmildt havde skænket ham 11 Børn, dejligt rødhaarede og med et Temperament, som kun Blandingen af Bornholmer og Irlænder kan give, rene Djævlé efter hans eget Udsagn. Jeg maatte og skulde gaa med ham hjem og hilse paa »Koret«.

Jeg var ude paa Lykke og Fromme og gik med ham. De boede pænt og ordentligt i en 3 Vær. Lejlighed; hele Familien var samlet i Anledning af en Fødselsdag. Man mærkede straks, hvem der »bar Bukserne« der i Huset, selvfølgelig Mutter! Hele Familien kendte den fjerne Ø ud og ind, selv om den laa omtrent ved Nordpolen. De sagde »Borrinjholm« som Indfødte og vidste Besked baade med »Spæjesild å Søvvæ«. Jeg fik den Aften serveret mere Bornholmsk end nogensinde før i mit Liv paa én Gang. Alle Ungerne kunde sige enkelte Ord og Sætninger, og i deres Øjne kunde man rolig sidestille Borrinjholm med Irland! Det var et Kaudervælsk af Irsk, Bornholmsk og Yankee-Engelsk! Som Afskedssalut fik jeg »Der er et yndigt Land«, sunget paa saa fejlfrit Dansk, som denne Forsamling kunde det, samt et: Bornholm glemmer vi aldrig!

Om Rigtigheden af dette var jeg ikke et Øjeblik i Tvivl. Ingen er vel mere Patriot end netop Bornholmeren.

O. J.

Fest på Bellahøj

Nationaltidende skriver i deres avis den 3. juli 1943 en længere artikel om mødet mellem land og by. Under overskriften »Blomster og Fanefest paa Bellahøj i Aftes« fortælles om 2500 unge med 300 faner, der bekræftede håndslaget mellem by og land.

Arkiv 03.2025, Bellahøj 1943.07.02

I optoget, der fandt sted den 2. juli 1943 på dyrskuespladsen på Bellahøj, deltog bl.a. også 35 hjemstavnsforeninger i folkedragter. Vores nyoprettede »Bornholms Hjemstavnsforening« deltog også i festlighederne.

Vi blev repræsenteret af frøknerne Else Hansen fra Kjeldsebygård og Iris Sonne fra Randkløvegård, begge i bornholmske nationaldragter. Foreningens skjold blev båret af Hr. tilskærer Holmgreen. (Se foto).

Fra Østermarie til USA

Af Jørgen Dam

Bogen er historien om den faderløse husmandssøn Georg Bidstrup, som vokser op i Østermarie på Bornholm i et hjem forankret i de grundtvigske kredse, valgmenighed og højskole.

I ungdomsårene hjælper Georg til ved landbruget på husmandsstedet og dyrker gymnastik, sang og folkedans – en faglig basis, som han tager med sig videre i livet. Som 20-årig uddanner han sig til højskolelærer på forskellige højskoler – Askov, Try, Vestbirk, Ollerup Gymnastikhøjskole og Den internationale Højskole i Helsingør.

24 år gammel rejser Georg i 1926 til John C. Campbell Folk School i Brasstown, North Carolina, USA. Skolen er få måneder forinden blevet grundlagt med udgangspunkt i Grundtvig og Den danske Folkehøjskole af de to kvindelige pionerer, Olive D. Campbell og Marguerite Butler, i Appalacherne bjerge. De har i 1922-23 i 18 måneder lavet forstudier på en række førende danske og skandinaviske højskoler. Georg bliver således den tredje "drivkraft" i oprettelsen af højskolen efter danske principper, som realiseres og tilpasses i nært samarbejde med den stedlige bjergbefolkning og dens kultur, som inddrages i "eksperimentet" med højskolen som centralt kraftcenter.

Georg opbygger skolens landbrug og anlægger en række andelsforetagender til gavn for skolen og lokal-samfundets små farme. Samtidig underviser han og driver ved siden af sin egen farm. I 1936 gifter Georg sig med Marguerite Butler og bliver 1952-67 skolens forstander.

Vi følger Georg og skolen i pionerårene, under 1930'-40'ernes opbygning af skolen i krise og krigstidens vanskelige år, videre i 1950'erne og 60'ernes opgangstider

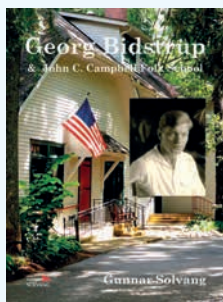
med omlægning af skolens undervisning og faglige program til korte kurser med kunsthåndværk, folkedans, sang og musik.

Set i det lange perspektiv indgår Georg i et stykke dansk-amerikansk udvandrers- og højskolehistorie, som dokumenterer værdien af og styrken i det grundtvigske menneskesyn med udgangspunkt i "åndens og håndens arbejde", baseret på ideen bag Den danske Folkehøjskole.

Bogen formidler pionerprojektet, som det lykkedes at realisere og transformere til det amerikanske bjergsamfund. Højskoleideen er støt stigende i USA i disse år, og John C. Campbell Folk School i Brasstown er i dag landets største Folk School.

Georg Bidstrup & John C. Campbell Folk School bygger på Georgs breve, Marguerite Butlers rejsedagbog, kildemateriale i danske og udenlandske arkiver om Georg, skolen og dens virke gennem årene foruden omfattende litteratur og et stort fotografisk materiale, som ikke har været vist før. Hertil kommer forfatterens eget feltarbejde i USA.

Bogen er skrevet af Gunnar Solvang, mag. art. i Europæisk Etologi og ph.d. i Kulturstudier, fhv. museumsinspektør. Udgivelsen er støttet af Den Hielmstjerne-Rosencroneske Stiftelse og VELUX FONDEN.

Gunnar Solvang: Georg Bidstrup – en dansk højskolemand i North Carolina, USA
364 s. i storformat 20x27.

Pris: 325,- kr. + forsendelse
Salg og kontakt:

ForlagetSolvang@outlook.com

*Forhandles hos
alle landets
boghandlere
og via
Hakon Holms
webshop.*

Katrine og Boris – da bomberne faldt over Bornholm

Ny roman om ung bornholmsk-russisk kærlighed i 1945-1946

Katrine er kun 13 år, da hun bliver budt op til dans af den russiske børnesoldat, Boris. Det er på Store Torv i Rønne, de sovjetiske soldater spiller op til dans, og trods voldsomme bombardementer af Nexø og Rønne kort forinden, skal bornholmerne og deres "befriere" fra tyskerne nu forenes i glæde for en stund. Midt i krigens efterdønninger vækkes en helt ny følelse mellem de to unge mennesker – og vi får en hjertevarm skildring om kærlighed på trods af krig, sprog og alle andres mening i en usikker tid.

Om forfatteren

Jeanne Cordua har skrevet flere romaner om Bornholm i middelalderen, men dette er hendes første udgivelse om tiden under den russiske befrielse og besættelse. Inspirationen kommer dels fra hendes egen mor, som var jævnaldrende med romanens hovedperson under krigen.

Lille og Store Bjergegårdsbakke

Af Henning Wismann

Jeg har flere gange stødt på betegnelsen Ringeby Bro, men først her på det seneste har jeg fundet ud af, at det er broen over Tingsted Å, på Rømeregårdsvej, kort efter at man har drejet fra mod Gudhjem fra Hallebakken. For at fange den gamle vej direkte mod Almindingen, drejede man tidligere af ca. 200 meter fremme og kørte direkte mod øst, mod nordsiden af Stensgårdsbroen. Nu må man fortsætte frem til Gyldegårdsvejen. Fra Stensgårdsbroen og op til Bjergebakke Stenbrud kører vi på den gamle vejtrace, i dag kaldet Bjergebakkevejen, hvor der ikke er sket meget mere end, at den er blevet belagt med asfalt. Vi har en såkaldt vandskelsvej: en vejfø-

ring, hvor man søger op i landskabet for at undgå så mange vandløb som muligt. Helt op mod 1930 var dette standarden for de større veje på Bornholm. Det er også baggrunden for, at man fandt på at etablere jernbaner på Bornholm. Bilerne begyndte først omkring 1905 at komme til Bornholm, og det vejnet som nogle husker fra de gamle veje med chaussestensbelægninger, blev først anlagt omkring 1930.

Vi kører op på toppen af bakken, hvor der er parkering i vejsiden. På nordsiden af vejen ses Store Bjergegårdsbakke med mange bautasten, men tag en tur rundt og tænk på, om dette kunne have været en tilflugtsborg. Lille Bjergegårdsbakke finder du ca. 300 meter længere fremme. Du kan enten lade bilen

stå eller tage den med og satse på der ikke er for mange andre, der har søgt ned mod lågen ind til klippeløkken her. Når du har passeret forlængelsen af Skovgårdsvejen, kan du fornemme at der er ryddet en linje, svarende til forlængelsen af Bjergegårdsvejen ud mod Tingstedvejen/Kongstubevejen. Det var tidligere forlængelsen af vejen mod Almindingen. Du går ind gennem lågen, hvor du har mulighed for at nyde din frokost sammen med dyrene i løkken. Jeg kan anbefale at gå en tur oppe på kanten af stenbruddet og rundt ad de banede stier, langs kanten af "bjerget". Nogle af bakkerne er gamle gravhøje, andre er dynger af huggeaffald. Bemærk, at der i østsiden af bruddet er sket en voldsom regulering af terrænet

Indgang til Lille Bjergegårdsbakke/Stenbruddet.

Mærker efter håndkløvning af sten.

Et ensomt træ, højt til vejrs, i stenbruddet.

for at skaffe plads til håndkløvning af brosten, chaussesten samt kantsten, og nok også til lager. Du kan læse mere om stenhuggeri i bogen *Hårdt som Sten*, som findes i pdf-udgave på Moseløkkens hjemmeside.

Jeg anbefaler, at man kigger efter Årsballeenderen og Tingsted Å, når man besøger Bjergegårdsbakkerne. Er man heldig, kan man se geder med store horn på nordsiden af Lille Bjergegårdsbakke. En anden idé er at tage en tur ad Tingstedvejen, hvor flere gårde nærmest gemmer sig under terræn.

Når du har besøgt Bjergegårdsbakkerne, kan du ad Skovgårdsvejen finde vej til Vestermarie Kirke, som er en af de fantastiske 1800-tals kirker med et flot kassetteloft. Udven-

diget vil du bemærke, at den er meget mere glathugget end de øvrige 1800-tals kirker, samt at alle hjørner, false og kanter mv. er udført i sort granit, mens udfyldningsmurværket er i rød granit. Bemærk vinduet i apsis og runestene på kirkegården.

Mordet i Vestermarie

Mordet i Vestermarie foregår tæt på kirken. Du kan stadig finde Kirkemøllevejen og her den gamle møllerbolig. Læs bogen, forfatterens idé med bogen og endelig den originale drabssag beskrevet i *Bornholmske Samlinger*, som kan findes på Bornholms Historiske Samfunds hjemmeside under *biblioteket*. (1926, p. 92.) Nede ved Stensgårdsbroen finder du Stensgård, som er nævnt som Sandemandsgården.

Vestermarie Kirke, Apsis, Kor og Skib. Bemærk sort og rød granit.

Min indgang til mange historiske kort:

Mange gamle kort kan findes via brk.dk – *selvbetjening* – *geografiske kort* – *historiske kort* – *ældre topografiske kort* – *geodætisk kort 1930'erne*. Små tal er nuværende husnumre og hule bogstaver er navne på nuværende veje. Netop kortet fra 1930'erne viser det nævnte gamle vejforløb.

Muligvis kan du parkere ved Gårdbutikken med Hammershuslam ved Lille Bjergegård. Du kan jo altid gå ind for at se, om der er inspiration til middagsmaden. Find selv de aktuelle åbningstider.

Læs teksten og kig på et kort for at finde din rute til Bjergegårdsbakkerne. GPS og lignende er uden for, hvad jeg har forstand på.

Bautasten på Store Bjergegårdsbakke.

Geder set nord for indhegningen omkring stenbruddet.

Postnord Danmark Rundt

PostNord Danmark Rundt har haft travlt med at udvælge den helt perfekte rute til de skrappe topryttere. Bornholm danner således ramme for såvel start som mål på løbets første etape, hvor feltet skal besøge nogle af de dels udfordrende, men også naturskønne områder på Bornholm.

Tirsdag den 12. august forventes der at stille 133 ryttere op til den 34. udgave af PostNord Danmark Rundt. I gruppen "Continental Teams" har Bornholm sit eget lokale hold med i løbet, nemlig Team BHS-PL Beton Bornholm. Mon man dog ikke også får den lokale helt Magnus Cort fra holdet "Uno-X Mobility" at se.

Jens Kasler, sportslig ansvarlig i PostNord Danmark Rundt, udtaler sin glæde over 2025-udgaven med særligt fokus på etapestarten på Bornholm: "Siden 2021 har vi arbejdet på at gøre en etapestart på Bornholm mulig, og i år bliver det endelig en realitet. Det har naturligvis krævet omfattende planlægning og medført logistiske udfordringer, men takket være stærke samarbejds-

partnere er jeg sikker på, at det bliver en succes."

Første etape, der starter i Nexø og har mål i Rønne, er på 178,6 km. Det er første gang i løbets 40-årige levetid, at feltet er på Bornholm.

Det bliver øens næststørste by, Nexø, der er vært for den historiske start, og havnen, der lægger plads til selve præsentationen af rytterne.

Kort efter start begiver feltet sig til dagens første stigning, nemlig Paradisbakkerne, hvorefter der venter en kort nedkørsel til Svaneke. Efter besøg i den smukt beliggende kystby kører feltet nu de næste mange kilometer op og ned langs østkysten, hvor bakkerne på Lillehøjsvej (20 km), Buskevej (28 km) samt den

hårde stigning på Saltunavej (37 km) skal passeres. På Saltunavej køres dagens første bakkespurt. Efter 50 km af etapen på 178,6 km får Gudhjem besøg af PostNord Danmark Rundt-feltet, hvorefter Tyskerbakken (56 km) følger. Herefter går det igen tilbage til kystvejen, inden der drejes til venstre ad Kåsevej (68 km). Nu bevæger rytterne sig ind i landet, og via Klemensker når feltet efter 85 km rundkirken i Nyker. Efter Nyker går det retur til østkysten, som rammes ved Tejn, hvorefter Allinge-Sandvig får besøg efter 107 km. Når der er kørt 110 km, vil feltet passere et af øens helt specielle vartegn: Hammershus. Ad småveje begiver feltet sig nu hen mod etapens helt store udfordring, den 11 km lange rundstrækning nord for Hasle, hvor den stejle bakke ved Helligpeder skal forceres tre gange. Når rytterne sidste gang når toppen på den hårde rundstrækning, mangler der blot 17 km til målstregen på Ndr. Havnevej i Rønne. Etapen har næsten 1700 højdemeter fordelt på de 178,6 km.

Wonderfestiwall 2025

Så er der ikke længe til at Bornholms nok største musikarrangement løber af stablen. Fra og med torsdag den 14. august til og med søndag den 17. august kan du opleve en stor del af Danmarks førende musiknavne på Slotslyngen. Herudover er der også enkelte fine udenlandske navne.

Af navne er der i skrivende stund (maj 2025) følgende solister/grupper: Anastacia (US), Medina, D-A-D, Lamin, Astrid S (NO), Hugorm, Tessa, Blæst, Annika,

Mumle, Magtens Korridorer, Turboweekend, Peter Sommer, Thor Farlov, URO, Klubien & Dans'Orkestret, Mille, Østen, Mona Moroni, JJ Paulo, Kind mod Kind, Shaka Loveless, Kundo, Soleima, Kalaset, Wads og Omar. Udover musikken kan du opleve rigtig mange andre aktiviteter, så som ølsmagning, silent disco, blomsterkrans workshop, champagnesmagning, guidetur til Hammershus, gin & yoga, Bornholmermesterskaberne i stoledans og meget mere.

Wonderfestiwall, Foto TV2/Bornholm.

**Sæt
annoncen
i Klippeøen
- den gode
kontakt**

LEHNSGAARD KOLDPRESSET RAPSOLIE

Fremstillet af den fineste afskallede raps.
Dyrket i bornholmsk muld af bornholmske landmænd.
Ren og sund kvalitet til dressing, stegning,
bagning - og grill.
Prøv også krydderolierne
- og den nye økologiske rapsolie.

Spørg efter den i din butik.
Se mere på:
www.lehnsgaard.dk
- eller ring på tlf. 2323 6171

**Skal I til Bornholm
- se om der er
ledige huse i
Hjemstavnsbyen**

hjemstavnsbyen.bookhus.dk.

ABONNÉR PÅ BORNHOLM

Få e-avisen seks dage om ugen og fuld adgang til alle artikler på tidende.dk

SÅDAN GØR DU:

Send en e-mail til abonnent@tidende.dk
og notér "Hjemstavnsforening" i emnefeltet

DIN PRIS
1.199,-
PR. ÅR
SPAR 1.316,-

Bornholms Tidende

Sammen om Bornholm

Afsender: Fuglehavevej 100, 2750 Ballerup

AKTIVITETSKALENDER

KØBENHAVN:

Søndag den 5. oktober: Banko kl. 13.00.

Søndag den 19. oktober: Foredrag kl. 13.00.

HILLERØD:

Onsdag den 27. august: Besøg på Søfartsmuseet i Helsingør.

Søndag den 12. oktober: Strandede skibe ved Bornholm.

ROSKILDE:

Lørdag den 30. august: Så bowler vi igen.

FYN:

Søndag den 31. august: Besøg på Galleri Knadring på Helnæs.

Fredag den 10. oktober: Besøg af sprogforsker Alex Speed Kjeldsen.

Søndag den 7. december: Julefrokost

JYLLAND:

Lørdag den 9. august: Grill i Ebeltøft.

Lørdag den 27. september: Besøg på Industrimuseet i Horsens.

Indmeldelsesblanket

Undertegnede ønsker at blive medlem af hjemstavnsforeningen i

☐ København ☐ Hillerød ☐ Roskilde ☐ Fyn ☐ Jylland

Navn: _____

Adresse: _____

Tlf.: _____ Mail: _____ Fødested: _____

Fødselsdato: _____ År: _____ Fødenavn: _____

☐ Mine runde år må omtales i KLIPPEØEN

Indsendes til Bent Christiansen, Sognevangen 2, Sengeløse, 2630 Tåstrup.
Oplysningerne kan også sendes på mail til: 1bent@c.dk

Typisk bevoksning i en klippeløkke.

Foto: Hemming Wiemann

Redaktionen slutter 2. juni, 2025.
Deadline næste nr.: 1. august, 2025.